

Pojmy, teorie, osobnosti (Základy psychologie, 2012)

aktualizace 18.10.2012

Dodány jsou stránky z učebnice Atkinsonové (pozor, stránky odpovídají nejnovějšímu vydání z roku 2012, ve starším vydání se mohou lišit) a Eysencka a Kšanda; stránky jsou ovšem pro základní orientaci, proto používejte pro další vyhledávání rejstřík, případně hledejte v další literatuře, která je uvedena v ISu v sylabu.

úvod do psychologie

pojmy: psychologie odborná/vědecká a psychologie laická; psychologie práce (organizace a řízení), klinická psychologie, poradenská psychologie, pedagogická psychologie, školní psychologie, dopravní psychologie, psychoterapie; vztah k oborům: etologie, etnologie, neurologie, matematika/kybernetika, ekonomie, sociologie, psychiatrie, filozofie; psychologie jako pomáhající profese, syndrom vyhoření a jeho prevence; sebepoznání, supervize; psychoanalýza

osobnosti: Sigmund Freud, Erich Fromm, Carl Gustav Jung

základní psychologické směry a jejich historický vývoj

pojmy: asociativismus, asociativní zákony (stýčnosti v prostoru, v čase, blízkosti, kontrastu, ...); gestaltismus (tvarová psychologie), gestalt zákony – figura/pozadí; behaviorismus, paradigma S-R, podmiňování, primární a sekundární podnět; neobehaviorismus, paradigma S-O-R, kognitivní mapy; kognitivní psychologie, kognitivní obrat, procesy vzestupné (datově řízené) a sestupné (pojmově řízené), informační paradigma, počítačová metafora, architektura kognitivního systému

osobnosti: D. Hume, J.S.Mill, K. Koffka, M. Wertheimer, W. Köhler, J.B. Watson, E.C. Tolman, I.P. Pavlov

Literatura: Atkinsonová a kol. (vydání z r. 2012) – s. 24-36 (historické základy psychologie a její hlavní směry)

vnímání

pojmy: vnímání, čítí, sítnice, obraz na sítnici, zraková dráha, zraková kůra; iluze, klamy, pareidolie, Rorschachův test; náповědi zrakového vnímání monokulární – lineární perspektiva, gradient textury, atmosférická perspektiva, stínování, interpozice (překryv), pohyb, obvyklá velikost; konstantnost vnímání velikosti; náповědi zrakového vnímání binokulární, stereoskopické vidění, binokulární paralaxa; nevědomé vnímání (Helmholtz); oko-hybné svaly, sakadické pohyby, fixace; eye-tracking; tyčinky, čípky, konstantnost vnímání barvy, negativní paobrazy

teorie: konstruktivistické výklady vnímání, přímé výklady vnímání, ekologická teorie J. Gibsona

osobnosti: H. von Helmholtz, H. Rorschach, J. Gibson

Literatura: Eysenck, Keane (42-51; 73-80); Atkinsonová (187-188; 197-199; 210-213; 549-551)

paměť

pojmy: explicitní, implicitní, sémantická, epizodická, autobiografická, deklarativní, nedeklarativní paměť; senzorická, echoická, krátkodobá, dlouhodobá paměť; pracovní paměť, fonologický okruh; vytěsnění, interference (proaktivní, retroaktivní), amnézie (retrogradní, anterogradní); demence; vliv různých faktorů na zapamatování a vybavení: kontext, emoce, opakování, organizace materiálu, počet elementů/štěpů, seberefrenční efekt, efekt Zeigernikové, vliv představitosti (mnemotechnika, Eidetická představitost); křivka zapomínání (Ebbinghaus); druhy učení: senzitivace, habituace, vtiskávání (imprinting), primární a sekundární podmiňování, klasické a operantní (instrumentální) podmiňování; pojmové učení; sociální učení

autoři: H. Ebbinghaus, G.A. Miller, I.P. Pavlov, K. Lorenz, B. Skinner, A. Bandura

Literatura: Eysenck, Keane (186-190); Atkinsonová (321-323; 326; 330-331; 336-346; 362-367; 282-285; 292-294; 302-304)

mentální reprezentace

pojmy: reprezentace vnější a mentální; reprezentace analogová a propoziční a jejich vlastnosti; pojmové hierarchie; základní, podřazená a nadřazená úroveň; prototyp; princip úspornosti a informativnosti v organizaci mentální reprezentace; schéma jako mentální reprezentace (Kant, Bartlett, Piaget)

teorie: Piagetova teorie kognitivního vývoje

autoři: G.A. Miller, F. Bartlett, I. Kant, J. Piaget

literatura: Eysenck, Keane (297-302; 309-310; 342-352; 354-356); Atkinsonová (celý oddíl o Piagetově teorii; 393; 398-399)

myšlení

pojmy: myšlení jako řetězení asociací, jako uplatnění gestalt zákonů, vhled; indukce, dedukce; myšlení a imaginace

teorie: teorie morálního myšlení J. Piageta (heteronomní-autonomní morálka)

autoři: J. Piaget

literatura: Atkinsonová (389, 398-400)

pozornost

pojmy: pozornost aktivní a pasivní, zaměřená a rozdělená; úmyslná, bezděčná; fenomén/problém koktejlové párty; vztah pozornosti k vnímání, paměti a myšlení

literatura: Eysenck a Keane (146-148)

myšlení a řeč

pojmy: syntax, hloubkové syntaktické struktury, generativita (N. Chomsky); sémantika, metafora, tělesné zakotvení naší zkušenosti (Lakoff); foném, morfém, propozice; amodálnost

propoziční reprezentace; lexikon; Wernickova afázie, Brocova afázie; zpracování textu – sakády, fixace, analytická a syntetická metoda výuky čtení; Sapir-Whorfova hypotéza lingvistické relativity; teorie univerzálnosti vnímání barev (Berlin a Kay); jazyk jako socio-kulturní fenomén, případy vlčích dětí; vnější řeč a vnitřní řeč (funkce a vývojový aspekt), simultánnost myšlení, sukcesivnost řeči, vnitřní řeč a snění (Vygotskij)

teorie: teorie hloubkových syntaktických struktur (Chomsky); významy jako metafory tělesné zkušenosti (Lakoff); teorie vztahu myšlení a řeči (Vygotskij); Sapir-Whorfova hypotéza lingvistické relativity; teorie univerzálnosti vnímání barev (Berlin a Kay)

autoři: N. Chomsky, G. Lakoff, L. Vygotskij, E. Sapir, B.L. Whorf; B. Berlin, P. Kay

literatura: Atkinsonová (392, 414-415), teorii Vygotského najdete v Encyklopedii nejvýznamnějších psychologů; Eysenck a Keane (355-356)

emoce

pojmy: specifika emocí – aspekt hodnocení, orientování, tělesné zakotvení; emoce jako následek tělesných/fyziologických reakcí; emoce jako následek kognitivního hodnocení (např. ruminace, „černé myšlení“ u deprese); alexithymie; evolucionistický přístup ke zkoumání emocí, emoce a výrazy tváře

teorie: James-Langova teorie emocí; teorie R. Plutchika

motivace

pojmy: motiv, pud, potřeba, incentiva; pohled na motivaci lidského jednání z hlediska psychanalýzy, behaviorizmu, humanistické psychologie; hierarchie potřeb (A. Maslow), deficitní potřeby a existenciální potřeby (metapotřeby); potřeba hledání smyslu a logoterapie (V.E. Frankl)

autoři: A. Maslow, V. E. Frankl, S. Freud